

सर्वोच्च अदालत संयुक्त इजलास
सम्माननीय का.मु. प्रधान न्यायाधीश श्री सुशीला कार्की
माननीय न्यायाधीश श्री जगदीश शर्मा पौडेल
रिट नं.: ०७२-WO-०२८३

पूर्णबहादुर कुँवरसमेत१ निवेदक

विरुद्ध

प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयसमेत१ विपक्षी

संक्षिप्त आदेश

यसमा निवेदनमा राष्ट्रलाई आर्थिक हानी हुने गरी भारतीय कम्पनी IL & FS / Suryavir Consortium Company सँग सम्झौता गरी तराई पहाड जोड्ने काठमाडौँदेखि निजगढसम्ममा फास्टट्रयाक बाटो निर्माण गर्न लागेको र उक्त बाटो निर्माण सम्बन्धी सम्झौता भएको अवस्थामा मुलुकले सबै लगानी गर्ने र भारतीय कम्पनीले राजस्व उठाउने साथै उल्लिखित राजस्व १५० Million US Dollar नउठेमा प्रतिवर्ष सरकारले नै तिर्नु बुझाउनु पर्ने हुँदा त्यस्तो सम्झौता हुनबाट रोकी पाउँ भनी सार्वजनिक सरोकारको विवाद उठाएकोमा प्रत्यर्थीतर्फका कानून व्यवसायीहरूको बहसमा निवेदकको विवादमा सरोकार नभएको विषय हुँदा PIL अन्तर्गत यो विषय उठाउन नपाउने र पूर्व सरकारले Invitation for Expression of Interest जारी गरी Minute of Negotiation र Concession of Agreement गरी सकेको हुँदा त्यो काम हुनु पर्दछ भन्ने तर्क राखेको पाइयो।

दुबै तर्फबाट भएको बहस सुनी निर्णयतर्फ विचार गर्दा यसमा सरकारले काठमाडौँदेखि निजगढसम्मको द्रुतमार्ग निर्माण गर्दा राम्रो अध्ययन अनुसन्धान र नाफा घाटाको मूल्याङ्कन नगरेको भन्ने कुरा नेपाल सरकारको मिति २०७२।६।१ को निर्णय अनुसार गठित पुनरावलोकन समितिको राष्ट्रिय योजना आयोगका उपाध्यक्ष गोविन्दप्रसाद पोखरेलको संयोजकत्वमा गठन भएको उक्त समितिले दिएको प्रतिवेदनमा राष्ट्रले धान्न नसक्ने र जति राजस्व उठाउनुपर्ने नउठ्ने कुरा उल्लेख गरी प्रतिवेदन दिएको पाइन्छ। संसदको अर्थ समितिले उक्त फास्टट्रयाक सम्बन्धमा अध्ययन गरी मिति २०७२।१२।७

मा प्रतिवेदन पेश गर्दा यस्तो राष्ट्रिय महत्वको परियोजना निर्माण गर्दा नेपाल सरकारले आफैँ निर्माण गर्नुपर्ने भनी निर्देशन दिएको पाइन्छ। यसरी भौतिक योजना तथा यातायात मन्त्रालयको मिति २०७२।५।३० को पत्रबाट उक्त सम्झौता गर्नु पर्ने भनी मन्त्रिमण्डल समक्ष प्रस्ताव राखेको सन्दर्भमा तत्कालीन मन्त्रपरिषद्बाट पुनरावलोकन समिति गठन गरेको हुँदा सोको प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि मात्र उक्त IF & FS / Suryavir Consortium Company सँग सम्झौता हुने नहुने भन्ने कुराको निर्णय हुने भन्ने कुरा मिसिल संलग्न उक्त निर्णयबाट पुष्टि भएको छ।

मिति २०७२।६।१ को निर्णयबाट गठित फास्टट्र्याक सम्बन्धी पुनरावलोकन समितिले उक्त सम्झौता भएमा राष्ट्रलाई क्षति हुने जानकारी आफ्नो प्रतिवेदनबाट जनाएको हुँदा त्यस्तो सम्झौता गर्नु नपर्ने पुष्टि भएकाले र समय सापेक्ष सबै कुराहरु परिवर्तन भइसकेको अवस्था देखिन्छ। प्रस्तुत परियोजना बारेमा पुनरमूल्याङ्कन, नयाँ दृष्टिकोण र नयाँ परिवेश, आर्थिक भार सबै कुरा बदलिई पुनरमूल्याङ्कन गर्नुपर्ने भएको देखिन आउँछ। अतः उक्त सम्झौता पुनः हुन सक्ने देखिन आएन।

यसको अतिरिक्त यो परियोजनालाई वर्तमान परिस्थितिमा निरन्तरता दिनुपर्ने कुनै औचित्य नरहेको मात्र होइन कि यो परियोजनासम्बन्धी सम्झौताको औचित्यसमेत समाप्त भएको देखिन्छ। वर्तमान अवस्थामा स्वयं नेपाल सरकारले आ.व. २०७३/७४ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम जस्तो महत्वपूर्ण घोषणामा तराई पहाड जोड्ने फास्टट्र्याकलाई स्वयं सरकारले निर्माण गर्ने भनी घोषणा गरी बजेटसमेत विनियोजन गरेको देखिन्छ।

अतः एउटा सबल राष्ट्रको सक्षम सरकारले त्यस्तो कार्यक्रम बनाउने र स्वयं सञ्चालन गर्न सक्षम हुँदा हुँदै उक्त परियोजना निर्माण गर्न नसक्ने भनी व्याख्या गर्न मिल्दैन। सरकारको परियोजना सञ्चालन गर्ने प्रतिवद्धता भए अनुसार आ.व. २०७३/७४ को बजेटमा दस अरब रुपैयाँसमेत उक्त द्रुतमार्ग निर्माण गर्न सरकारले बजेट विनियोजन गरिसकेको अवस्था हुँदा र उक्त परियोजना IF & FS / Suryavir Consortium Company ले बनाउने अवस्था नदेखिँदा निवेदन माग बमोजिमको आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्थाको विद्यमानता नरहेकाले प्रस्तुत निवेदन खारेज हुने ठहर्छ।

असार १६, २०७३